

ԱՆԱՏԻՏ

Հ Ա Ն Դ Է Ս

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

ԺԲ. ՏԱՐԻ. 1911

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ—ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

ԹԻԻ 9-12

« ՀՈՒՍԿ ԲԱՆՔ »

Ներկայ թիւէն յետոյ՝ որով տասերկու երրորդ տարեշրջանը կը լրանայ՝ Անանիոս պիտի չհրատարակուի այլ եւս :

Այդ որոշումը տուի մեծ ցաւով, բայց առողջութեանս վերջնական կազդուրման համար՝ ատեն մը ամէն ծայրայեղ յոգնութենէ, մասնաւոր ամէն սրտնեղութենէ զերծ կեանք մը վարելու անհրաժեշտութիւնը՝ զիս ստիպեց այս որոշումը տալու :

Անանիոսի հրատարակման նիւթական դժուարութեանց յաղթելու « Թուս աը ֆօրսը » զոր տասերկու տարի յաջողեցայ ի գլուխ հանել, թերեւս զեռ երկայն ատեն շարունակէի սիրով, եթէ առողջութիւնս խախտուած չլլար : Մեր ցեղը չափ լաւ յատկութիւններ ունի, բայց հաւանականաբար՝ իր անստույգ, մշտնաշարժ, յարալրգով գոյութեան հետեւանքով՝ մտաւարական գիտակից ու կենդանի, ընդարձակ ու կազմակերպուած գործոն « հասարակութիւն » մը չէ կրցած ձեւացնել : Թերթ մը, որ զբօսուցիչ ու եւ է հանգամանք չունի, ոչ ալ օրաթերթի « գործնական » նկարագրով, թերթ մը որ գուտ մտաւորական դեր մը կ'ուզէ կատարել, մեր մէջ չի կրնար զեռ գտնել իր նիւթական ծախքերն իսկ հանկուտ չափ լաւագործ, եւ պտնուած բաժանորդներէն ալ՝ սակաւաթիւ

բացառութիւններէ զատ՝ բաժանորդները գանձելը Արեւելեան ինքիւր լուծելէն աւելի դժուար է : Այս ալսպէս ըլլալով՝ հասկանալի է որ այս տեսակ ծանր քնն մը՝ որ ամենէն քաջատաղջ մարդն իսկ կ'ընայ ջղագար դարձնել՝ կրկնապէս անտանելի դառնայ հանգստեան պէտք ունեցող անձի մը :

Այն մտաւոր եղբայրակիցներս, որ ազնուօրէն, անշահախնդրօրէն աշխատակցեցան Անանիոսին, թող այստեղ՝ այս առթիւ՝ ընդունին իմ խորին շնորհակալութիւնս գրական եւ ազգային գործի մը մէջ իրենց ինծի բերած թանկագին աջակցութեան համար : Շնորհակալութիւն պէտք է յայտնեմ նաեւ ընթերցողներու արնալով շատ փոքր այլ որակով մեծարժէք խումբին, որ տարիներու ընթացքին մէջ՝ գիտակից ու սրտագին համակրութեամբ մը հետեւելով այս թերթին գործունեութեանը՝ իմ կրած տաճանքս քաղցրացուց : Շնորհակալութիւն եւ այն դրասէր անձերուն որ այս բարոյական աջակցութեան միացուցին նիւթական աջակցութիւն, նուիրատուութիւններով թերթին հրատարակման դժուարութիւնները մեղմացնելով կամ Անանիոսի բաժանորդագիրները գանձելու ահաւոր տուեալտանքին մէջ ինծի օգնելով :

Աւարտելէ առաջ այս հոռակ բանքը, պիտի ուզէի վերջին ուսումնասիրութեան մը մէջ վերստին ու բացատրել Անանիոսի կատարած գործը : Այդ վերլուծումն ընելու ուժը չեմ

զգար այս պահուս : Ու թիբիս լաւագոյն է որ ուրիշներ կատարեն զայն , ամբողջականութեն , անաշտօրէն տեսնելու համար ինչ որ թիբուրթիւնն ու յատկութիւնը կազմեց այս հրատարակութեան :

Սալափը պիտի բռնէ միայն թէ այս թիբը իրեն նպատակ ունեցաւ . 1° Նպատակ մեր ազգային գաղտին իր ամենէն բնական , ամենէն յստակ , ամենէն վսեմ ձեւով լուծում գտնելու : 2° Մեր ազգին մէջ ցեղային ինքնասիրութեան եւ ինքնաճանաչութեան զգացումը զօրացնել , իր գոյութեան իսկ սպառնացող վտանգներով պաշարուած ցեղի իր դիրքին բերամը « ցեղային » շահերուն պաշպանութեան հարցը ամէն ուրիշ հարցէ վեր դնելու թեոքում ամբողջել մեր մէջ . 3° Չափաւոր , խոնական , ճշգրտեալ ու զրական ազատամտութիւնը որ մեր ցեղին աւանդական ոգին է եղած՝ պահպանել , փոխանակ ծայրայից ու ցոռական ազատամտութեան մը հոսանքը քաջալերելու . 4° Մեր ազգային եկեղեցւոյն՝ իբր մեր ցեղապահպան մեծ ուժերէն մին եւ մեր մտաւոր կեանքի սատարներէն մին՝ դու մինչեւ ցարդ ունեցած կարեւորութիւնը չեղանել եւ զայն փոքրացնել ուղղներուն դէմ մաքաւել . 5° Մեր ցեղին անցեալին մէջ կատարած պատմական , զրական ու գեղարուեստական գործը ամբողջականութեն երեւան հանուելուն աջակցել . 6° Մեր նոր զրականութեան ու նոր լեզուին ներաջման , ճոխացման , ընդլայնման , կատարելագործման օժանդակել , ու մասնաւորապէս մեր զրականութեան մէջ « ցեղային նոթ » ին զօրացման պէտքն զգացնել . 7° Օտար զրականութեանց ամենէն ճշմարտապէս գեղեցիկ եւ անկորնչելի գլուխ-գործօցներուն խնամոթ թաքմանութեամբ մեր զրականութիւնը հարստացնել , ու՝ արեւմտեան քաղաքակրթութեան շարունակելով հանդերձ միշտ ապա նախադասութիւն , մեր նոր սերունդներուն ուղղութիւնը հրաւիրել մեր մէջ տարբերապէս անտեսուած արեւելեան հին մեծ գրականութեանց վրայ , որոնցմէ՝ իբր արեւելցի ցեղ՝ մինչք շատ քան ունինք օգտուելու : Մէկ բառով՝ այս թիբը ցանկացած է կրցածն ընել որպէս զի հայ ցեղին ըլլայ հեռագիտէ աւելի գիտակից իր ինքնութեան , իր ուժերուն եւ

իր պատմական դերին , եւ աշխարհի թափառքմին վրայ հեռագիտէ աւելի հզօր , փայլուն եւ ինքնադրոշմ կերպով կատարէ այդ դերը : Թէ ինչ չափով իրականացած են այս ցանկութիւնները , որոնք են այս ծրագրին այն բաժինները որ յաջող արդիւնքներու յանգած են , որոնք են որ կիսկատար մնացած են եւ կամ ձախողած են եւ ինչու . — երկրորդ ուսումնասիրութեան պէտք կայ ստույգ պատասխանելու համար . որովհետեւ այդ հարցմանց պատասխանել՝ գրեթէ մեր ժամանակակից ընկերական եւ գրական բոլոր հարցերուն քընդունութեամբն զբաղել ըսել պիտի ըլլար . եւ՝ ինչպէս ըսի՝ լաւագոյն է եւ պատշաճագոյն է որ ուրիշներ կատարեն օր մը առը քննութիւնը : Փակելով Անանիսի վերջին էջը , ես ջրմապէս կը փափաքեմ որ մեր նոր սերունդները ընդգրկեն այս թիբին ծրագիրը եւ զայն իրագործեն աւելի լայն ու հզօր կերպով :

ԱՐՇԱԿ ԶՈՊԱՆԵՍԵՆ

ՓԱՐՅ , Դեկ. 1911

ՄԱՐՏԻ ԵՐԳԸ

Ի՞նչպէս որ կից մը քրդի , որուն վրայ յամբարձնեց Յուսիկ ի՞նքն քրտաբան բռնուեց ու զայն կը քաւէ , Արծալ՝ ի՞նչպէս ամենից վրայ , կը բարախէ ճէ թառոն , Հառապաններ , կըցիտուր ցեփեր շուրթին վրայ կու գան Ու դէմին վրայ կը վազեն կարտաբաններ յանկարծոյն :

Երկին ալ է ճոյն ճրման . ամպերուն շուրթ կ'անցնի կանանչին վրայ փերք առ փերք մէջէն արփուն արեւուն . Կը քրքոց հով քը նստի քրեփներն ու դոնդին Մաղկած հերմակ ու կարփը , ու ծաղիկներ կ'իյնան , եւ բունծերուն ծերեղերէն կը բարձրանայ երգ մը փեր :

— Ո՛վ դուր կովեր երկրմի՛ առկեր հերմակ ու քրեփ , Որ կը քեւէր դէպ ի վեր արօցներ ծովային , Օ՛հ , կարք մըր հոտեցէ՛ր եւ ռուսիցի ձթօրէն Մարգին՝ քրտան , որ սաս կը կանայնան՝ կը ժրպից , եւ անտախ՛ որ կը զգայ իր աւազին տրոփիցներն : —

Իրենց տունէն արքրնցող ծաղիկներն ա՛րքաւս կ'երգեն . Այսպէս կ'երգեն բողոքներն՝ որ կը սքսկան , կը արմին , եւ արմաններն որ ծիլ ծիլ կ'ընդարձակին լոյծակալք . Այսպէս կ'երգեն հողին թափ քաղաւանդներու ռուրերէն Շառալիղները կեանքի եւ քննիղներն հոգիի :

Կը պրզպրցէ քաւն անա , կը սքսկալ որքանուն , Հօբրը խոնաւ ախոռէն կը կարկաւէ գրկիս դուրս , Կը կարգնէ վառելիք իր քեւերն թոշալ ծննդով ,